

la tako iznenaditi. Rekli smo da koronavirusi uzrokuju bolesti kod sisavaca i ptica. Prvi su put otkriveni oko 1930. godine u pilića (dišne teškoće), u četrdesetim godinama zabilježene su još dvije pojave koronavirusa u miševa. Osobito su im pogodni šišmiši i ptice (leteći kralježnjaci). Ljudski koronavirusi otkriveni su oko 1960. Nazvani su ljudski (humani) koronavirusi (229E i OC 43). Kasnije su (2003., 2004., 2005., 2012., 2019.) otkriveni i drugi ljudski koronavirusi koji su izazivali teškoće pri disanju. Neki su bili epidemijski (Bliski istok), a neki pandemijski (cijeli svijet).

Bez obzira na to jesu li ovi „naši“ koronavirusi umjetni ili prirodni, nije nas trebalo iznenaditi. Nije to nešto sasvim novo, ali jest

žešće. Bolest je naglo došla, brzo se proširila. Vrlo je agresivna. Ima mnogo valova. Doista, ne znamo joj čud, kako kaže naš čitatelj. Zasad se otkrivaju, liječe ili ublažavaju samo simptomi (a ima ih stotinjak), a izravni lijek protiv tih virusa još nemamo. Utješno je da smrtnost od te bolesti nije tako velika kao što je bila od sličnih pošasti (kuge, kolere i sl.).

Našalit ću se u duhu pitanja našeg čitatelja: Mali su izgledi da ćemo od toga umrijeti, a ako i umremo, barem ćemo znati od čega. Mi ćemo reći od *korone*, a liječnici od – *covid/kovida*.

Mile Mamić

BLAGDAN I PRAZNIK

Na institutskim mrežnim stranicama u rubrici Jezični savjetnik o imenicama *blagdan* i *praznik* piše sljedeće: „*blagdan* i *praznik*. U hrvatskome standardnom jeziku imenice *blagdan* i *praznik* nemaju isto značenje. Imenicom *blagdan* označuje se dan posvećen vjerskomu događaju, a imenicom *praznik* označuje se dan kojim se obilježava događaj važan za društvenu zajednicu ili međunarodni dan posvećen čemu. Blagdani su npr. *Uskrs*, *Velika Gospa*, *Bajram*, *Hanuka*, a praznici su npr. *Međunarodni dan obitelji*, *Dan žena*, *Dan planeta Zemlje* ili *Praznik rada*. Dane odmore također nazivamo praznicima, npr. *zimski praznici*, *ljetni praznici*, *školski praznici*, a dane u kojima se slave vjerski događaji nazivamo blagdanima, npr. *uskrsni blagdani*, *božićni blagdani*“ (<http://jezicni-savjetnik.hr/?page=2>). Ako je riječ *blagdan* samo vjerska svetkovina, tada bi prema navedenom jezičnomu savjetniku Dan državnosti, Nova

godina ili Dan pobjede i domovinske zahvalnosti bili praznici.

U Anićevu Rječniku hrvatskoga jezika iz 1998. (str. 65.), u Hrvatskom enciklopedijskom rječniku Novoga Libera i Jutarnjega lista iz 2002., 2004. (str. 34.) i u Školskom rječniku hrvatskoga jezika Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje iz 2012. (str. 34.) natuknica *blagdan* odnosi se samo na vjersku svetkovinu. U Hrvatskom enciklopedijskom rječniku dodano je da riječ *blagdan* razgovorno znači „svaki neradni dan [državni ~]“. Slično je u Institutovu savjetniku 555 jezičnih savjeta (str. 33.) i u jednojezičnom Velikom rječniku hrvatskoga standardnog jezika (str. 90., 1148.). U vrijeme SFRJ Dan Republike bio je praznik, a blagdani su bili Božić i Uskrs.

Hrvatski Zakon o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj (NN 110/19, na snazi od 01.01.2020.) kaže u Članku 1.:

„Blagdani i neradni dani u Republici Hrvatskoj su:

- 1. siječnja – Nova godina
- 6. siječnja – Bogojavljenje ili Sveta tri kralja
- Uskrs i Uskrсни ponedjeljak
- Tijelovo
- 1. svibnja – Praznik rada
- 30. svibnja – Dan državnosti
- 22. lipnja – Dan antifašističke borbe
- 25. lipnja – Dan državnosti
- 5. kolovoza – Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja
- 15. kolovoza – Velika Gospa
- 1. studenoga – Svi sveti
- 18. studenoga – Dan sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje
- 25. prosinca – Božić
- 26. prosinca – prvi dan po Božiću, Sveti Stjepan.“

Prema navedenom Zakonu u blagdane su uključeni i vjerski i državni dani. U naslovu Zakona ne rabi se riječ *praznik*, nego samo *blagdan*. Slično je i u Zakonu o radu iz 2014., gdje se također ne rabi riječ *praznik*: „(2) *Blagdani* i neradni dani određeni zakonom“ (čl. 79.) ili „Za otežane uvjete rada, prekovremeni i noćni rad te za rad nedjeljom, *blagdanom* ili nekim drugim danom za koji je zakonom određeno da se ne radi“ (čl. 94.) (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_07_93_1872.html).

Prema Hrvatskom enciklopedijskom rječniku moglo bi se zaključiti da navedeni zakoni rabe razgovornu riječ *blagdan* u značenju „svaki neradni dan“ i da su jezično (stilski) u proturječju s hrvatskim standardnim jezikom. Zanimljivo je također da je 1996. Sabor usvojio odluku da je 1. svibnja neradni dan koji se obilježava kao *blagdan* pod nazivom *Blagdan rada*, ali to je izmijenjeno 2. studenoga 2001. kada je službeni naziv izmijenjen u *Praznik rada* zbog po-

vratka ustaljenoga izraza u prijašnjoj tradiciji (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_11_96_1614.html).

U Rječniku hrvatskoga jezika (ur. J. Šonje) LZ „Miroslav Krleža“ iz 2000. imenica *blagdan* znači: „dan određen za obilježavanje ili slavljenje nekog događaja, činjenice i sl.: državni ~, vjerski ~, katolički ~ (str. 80.)“, a nema natuknice *praznik* u jednini. U Hrvatskoj enciklopediji (mrežno izdanje) nalazimo slično: „*blagdani*, dani namijenjeni državnim, vjerskim i narodnim svetkovinama“ (<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=8039>). U jezičnom savjetniku ŠK iz 2014. Hrvatski jezični savjeti (S. Ham, J. Mlikota, B. Baraban, A. Orlić) riječ *blagdan* također može značiti i vjerski i svjetovni dan: „Danas riječ *blagdan* označava dan određen za obilježavanje ili slavljenje kojega događaja, uspomenu na koju osobu. Može biti svjetovni ili vjerski, a u oba značenja državni, službeni.“ (str. 22.).

Pojam *državni blagdani* ne znači samo svjetovni dan kao što je Nova godina ili Dan neovisnosti, nego i Božić spada u državne blagdane jer je usvojen Zakonom o božićnom blagdanu iz 1990. U tom su Zakonu *blagdan* i *praznik* istoznačnice: „*Božićni blagdan* 25. prosinca *praznik* je Republike Hrvatske.“ (čl. 1.) (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1990_12_53_987.html). Pretpostaviti se može da je riječ o stilskom postupku, uporabom *praznika* izbjegava se ponavljanje *blagdana*.

Riječ *blagdan* u tim priručnicima znači – svečani dan proslave koji je određen u čast kojega događaja (povijesnoga, svjetovnoga ili vjerskoga) ili uspomene na koju osobu. *Praznici* (*dani prazni od rada*) dulje su razdoblje, obično u školskoj godini, koje je predviđeno za odmor (u razgovornom se jeziku čuje i *ferije*, *raspust*). U Institutovu Hrvatskom jezičnom savjetniku iz 1999. nalazimo: „*praznik* -a, mn. N -ci, G -ka ^ 1. ‘za

vjerske praznike' > blagdan, 2. dobro: 'ferije, dopust'" (str. 1130).

Sljedeći primjeri potvrđuje porabu imenica *blagdan* i *praznik*: „dijelom i zbog zastupnika HDZ-a, stranke koja je vladala državom proteklo desetljeće i u kojem je Dan državnosti bio etabliran kao glavni *svjetovni blagdan* (Vjesnik, <http://riznica.ihjj.hr/philocgi-bin/getobject.pl?c4.4247.Cijelihr.0.6.2.0>); da će za novogodišnje *blagdane* u Dubrovniku biti otvoreno 16 hotela (<http://www.poslovni.hr/hrvatska/za-novogodisnje-blagdane-u-dubrovniku-otvoreno-16-hotela-225311>, 20. prosinca 2012.); zakonodavna dužnost poništiti 22. lipnja kao *državni blagdan*, <https://www.vecernji.hr/vijesti/zlatko-hasanbegovic-jazovka-nasa-je-duznost-ponistiti-22-lipnja-1941-kaodrzavni-blagdan-1178121>, 22. lipnja 2017.); U znak zahvale hrvatskim braniteljima, od 2008. god. uz *državni blagdan* Dan pobjede i domovinske zahvalnosti 5. kolovoza slavi se (<https://vijesti.hrt.hr/399428/svecano-obiljezavanje-dana-pobjede-i-domovinske-zahvalnosti-i-dana-hrvatskih-branitelja-u-kninu>, 4. kolovoza 2017.); Najveći *državni blagdan* bit će tako premješten na dan kad je ta stranka prvi put došla na vlast. (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/kip-domovine-leta-2019-kako-je-jedna-fotografija-postala-simbol-drzave-i-drzavotvorca-odnosno-slika-stvarnog-nepostojanja-te-drzave/9057041/>, 29. lipnja 2019.);

Dan antifašističke borbe je *državni blagdan* u Hrvatskoj... Dan antifašističke borbe... predstavlja kontinuitet s komemorativnom politikom socijalističkog režima, ali je i novi „nacionalizirani“ *praznik* (<https://www.hic.hr/aktualno-dan-antifasisticke-borbe.html>, 22. lipnja 2019.); Danas obilježavamo *blagdan sv. Josipa Radnika* i Međunarodni *praznik rada* (<https://narod.hr/hrvatska/sretan-vam-1-svibnja-praznik-rada-i-blagdan-sv-josipa-radnika>, 1. svibnja 2019.); Zeleni su odbacili ovu ideju tvrdeći da se radi o *vjerskom prazniku* samo za protestante dok je Dan žena „*praznik za sve žene*“ (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/berlin-dan-zena-proglasio-neradnim-praznikom/830659>, 24. siječnja 2019.)“

Iz primjera se vidi da se riječ *blagdan* rabi ne samo u značenju vjerskoga nego i državnoga, svjetovnoga dana, a također i kao istoznačnica riječi *praznik* u značenju obilježavanja kojega događaja ili međunarodnoga dana. Tvrdnja da „u hrvatskome standardnom jeziku imenice *blagdan* i *praznik* nemaju isto značenje“ nije potvrđena ni u rječničkim člancima pojedinih priručnika ni u jezičnoj praksi. Razvidno je da riječ *blagdan* može značiti i vjerski i svjetovni dan, a češće se rabi u ustaljenoj svezi riječi – *državni blagdan*.

Artur Bagdasarov